

Útskrivað, og hvat

Greinin er partur av greinarøð hjá Ergoterapeutfelagnum

Tórun Guttesen
ergoterapeutur á somatisku deild
á Landssjúkrahúsinum

Um miðjan juni á Landssjúkrahúsinum hevur Herdis, ið er innløgð á B7, fingið at vita frá starvsfólkunum, at hon skal útskrivast áðrenn summarferiuna um bert eini tvær vikur. Hon skal heim til sín sjálvs. Hetta órógvar Herdis. Herdis kennir seg ikki tryggja at fara heim at búgva einsamøll. Støðan er, at hon er ikki sjálvhjálpin enn aftaná ein heilatøpp, ið gjørdi stóran skaða á hennara førleika. Herdis hevur søkt at koma á røktarheim, men har er langur bíðilisti.

Í november í fjør varð Herdis lögð undir skurð á Ríkissjúkrahúsinum, tí hon hevði eina útposan í einari æðr í heilanum. Skurðurin viðførdi, at Herdis fekk blóðtøpp í heilan. Skaðin av blóðtøppinum viðførdi, at Herdis í byrjanini sat í koyristóli og var óhjálpin í øllum gerandis tingum. Hon kundi hvørki ganga sjálv, eta sjálv ella vaska sær sjálv.

Komin heim til Føroya varð Herdis innløgð á B7 til uppvenjing. Herdis hevði tørv á einari intensivari venjingargongd fyri at fáa førleikan aftur og blíva sjálvhjálpin. Og hesa venjing hevur hon í ein ávísan mun fingið á B7.

B7 er einasta apopleksideild í Føroyum. Her starvast eitt tvørfakligt toymi við ergoterapeutum, fysioterapeutum, røktarstarvsfólkum og lækna. Eisini er talilærari knýttur at deildini.

Á B7 hevur tvørfakliga toymi arbeitt við at gera Herdis so sjálvstøðuga sum møguligt. Fysioterapeuturin hevur serliga arbeitt við at betra um førleikan at ganga, gera flytingar og við javnvágini. Ergoterapeuturin hevur serliga arbeitt við at venja ymiskar gerandis aktivitetir sum at vaska sær, lata seg í og eta. Eisini hevur hon arbeitt við andlitsvøddunum og svølg. Røktarstarvsfólki hevur í tí dagligu røktini arbeitt útfrá somu grundreglum sum ergoterapeuturin og fysioterapeuturin.

Uppvenjingin hjá Herdis hevur verið lang og strævin – og hon er ikki komin á mál enn

Nú Herdis skal útskrivast heim til sín sjálvs at búgva einsamøll, hevur hon enn niðursettan førleika í vinstru síðu. Herdis er hart rakt av "forstýrdari" kropp- og rúmuppfatan. Hon er als ikki varug við sína vinstru síðu. Hetta ger, at hon ikki kann ganga trygg einsamøll, tí hon inndregur ikki vinstru síðu, og hon rennur inn í ting, sum standa til vinstru. Herdis veit ikki, hvar

vinstri armur er og vandi er fyri, at hon kann koma til skaða við at klemma hann ella brenna seg. Hon sær ikki ting, sum standa til vinstru, og tað er til dømis trupult hjá henni at síggja matin, sum er á vinstru helvt á tallerkinum.

Førleikarnir at gera gerandis aktivitetir eru tí skerdir hjá Herdis. Hon klárar ikki at lata seg í sjálv, hon klárar ikki at gera heitan mat sjálv, hon klárar ikki reingerð sjálv, hon kann ikki fara út einsamøll, og tað er trupult hjá henni at gera frítíðarítriv.

Útskrivast frá LS

Herdis er í stórum vanda fyri at detta og koma til skaða eisini á annan hátt. Hon hevur ikki møguleika at hava ein innihaldsríkan og meningsfullan gerandisdag við sjálvsræði orsakað av sínum skerdu førleikum. Herdis ynskir tí at fáa meira venjing fyri at blíva sjálvhjálpin aftur, men hetta er ikki møguligt á Landssjúkrahúsinum.

Útlitini til at fáa meira venjing og hjálp til eitt innihaldsríkt lív eru sera vánalig. Møguleikarnir hjá Herdis eru at fara heim til sín sjálvs, men hon hevur ikki møguleika at

fáa venjing. Sannlíkt er, at Herdis uttan venjing kemur at fáa tørv á varandi røktarheimpláss. Við rættari hjálp og venjing kundi Herdis búð heima og ikki verið noydd at fara á røktarheim.

Møguleikarnir at fáa venjing grundað á neurologiskari servitan, tá fólk eru útskrivað frá Landssjúkrahúsinum eru ikki til staðar í Føroyum í dag. Hetta viðførir, at innleggingartíðin er sera lang. Samanlíkna vit okkum við Danmark er miðal innleggingartíðin í Danmark ein mánaði, meðan hon í Føroyum er 7 mánaðir.

Tað er ikki fremjandi fyri sjúklingagongdina at verða innløgð á Landssjúkrahúsinum í so langa tíð. Á sjúkrahúsinum eru møguleikarnir at taka atlit til tann persónliga tørvin skerdir. Sjúklingurin fær heldur ikki roynt seg í nóg stóran mun í tí heimliga umhvørvinum.

Herdis hevur tørv á intensivari venjing fyri at klára tey mest grundleggjandi gerandistingini sjálv í vantum umhvørvi, tað vil siga heima hjá sær sjálvari. Herdis ynskir at ganga trygg í heiminum, at klára at vaska sær sjálv, klára at støva av sjálv, gera lættari døgurðamáltíð sjálv, fara út á altanina sjálv, og hon ynskir at kunna gera okkurt hósandi frítíðarítriv. Hetta eru ynski, sum høvdu hækkað lívsvirði hjá Herdis munandi, nú hennara lívsumstøður, eru so nógv broyttar. Og hesi ynski eru møgulig við røttum tiltøkum. Men veruleikin er, at Herdis verður útskrivað við ongum møguleikum fyri hesum. Tann hjálpin Herdis kann fáa er bert røkt, tað vil siga heimahjálp, og hjálpartól, t.d. greb, stól og annað. Stórir vandi er tí fyri, at førleikastøði hjá Herdis fer at lækka eftir stutta tíð, og hon verður meira óhjálpin. Hetta fer so at føra við sær at Herdis fær tørv á meiri hjálp og endar á røktarheimi.

Ynskiligt er, at Herdis kundi verið tilknýtt einum terapeuttoymi og fingið dagliga venjing frá ergoterapeuti og fysioterapeuti. Tað optimala hevði verið, at fysioterapeutur og ergoterapeutur komu heim til Herdis at venja tær dagligu funktionirnar. Royndir uttanlunda vísa, at tað er venjing í egnum umhvørvi, sum flytir mest.

Soleiðis hevði Herdis fingið eitt virðiligt lív við meningsfullum aktivitetum. Hetta hevði eisini verið bíligari fyri samfelagið, tí Herdis so kundi klárað seg við lítla hjálp í egnum heimi, istaðin fyri at fara á røktarheim. Eitt røktarheimpláss kostar 1313,76 um døgnið.

Hvussu hevði støðan verið hjá um tað var ein vælvirkandi rehabilitering?

Høvdu vit havt eina vælvirkandi rehabilitering í Føroyum hevði støðan hjá Herdis verið ein heilt onnur. Hon hevði ikki havt eins stóra orsök sum nú fyri at stúra fyri at koma heim til sín sjálvs. Hon hevði fingið venjing í egnum heimi og útlitini til at liva eitt sjálvstøðugt og virkið lív høvdu verið nógv betri.

Vit kunnu hyggja at Danmark har stóran partur av venjingini av apopleksisjúklingum sum Herdis bleiv fluttur út í kommunurnar aftaná kommunuskipanarbroytingarnar har í 2007.

“Áðrenn 2007, tá ein stórir part-